

TARTALOM

▶ 3	FECSKE CSABA	
	A meccs vége, Szegény kisgyermek, Hol van Ithaka?, Otthon	(versek)
▶ 6	KULCSÁR FERENC	
	Ámen és Ómen, Ómen és Ámen – Képek a gyermekkorból	(versek)
▶ 8	SARUSI MIHÁLY	
	Csabai pálya	(elbeszélés)
▶ 19	SZEPESI ATTILA	
	Utószó a Teremtés Könyvéhez, Hyeronimus Bosch haláltáncot pingál, lábánál hortyog fekete kutyája	(versek)
▶ 23	VÁRI FÁBIÁN LÁSZLÓ	
	Pasztorál, Az angyal és a hold	(versek)
▶ 26	MUSZKA SÁNDOR	
	Kopogtató, Új nyugat, Menedék, Reggelek a Grossmutterben	(versek)
▶ 29	EGRESSY ZOLTÁN	
	Egyérintő – Egy Európa-bajnokság pillanataiból	(blog)
▶ 34	IANCU LAURA	
	Üvegtekintet, Arccal a falnak..., Vizen	(versek)
▶ 36	MOLNÁR LAJOS	
	Patyolatfelhőket reklámozol, Mélytengeri bűvár vagy, Amit nem mondasz ki, az fehér lesz, Most már írhat, Nyálas verseket írsz, Hajóznod muszáj	(versek)
▶ 40	NAGYPÁL ISTVÁN	
	P; Örökhétfő vagy valaki más, Zoltár se legyen Uramhoz, Kék doboz	(versek)
▶ 42	DARVASI FERENC	
	Kettő az egyben – Adorján, Pásztor és Unyatyinszki	(elbeszélés)
▶ 46	DUDÁS SÁNDOR	
	Futás, Nagymama, Elégia	(versek)
▶ 48	UGHY SZABINA	
	Vízben aludni, Itthon, Áradás	(versek)
▶ 50	UNGVÁRI LÁSZLÓ ZSOLT	
	Percek ingóságain, Írj a szilnek, Augusztusi lobbanás, Üvegűs	(versek)
▶ 53	VASS ÁKOS	
	semmi nincsen jól, Noémi, átmeneti rítus, valahol	(versek)

MŰHELY

55

SÁFÁR GYULA

A százéves Békéscsabai Előre múltjának főbb társadalomtörténeti mozzanatai (tanulmány)

64

HÉJJA JULIANNA ERIKA

„Ha a társaság kellemes és a hölgyek szépek...”
– Férfitársaság, szórakozás, szabadidő a XIX–XX. század fordulóján Gyulán (tanulmány)

73

TARJÁN TAMÁS

Grundom, a Népstadion (esszé)

***

78

KISS ILONA

Éber folszárnyalás a Sugalmak bölcsőjétől – Flóra Virág kiállítása (esszé)

81

GYARMATI GABRIELLA

Szín(ház)kép – A MAOE kiállítása a Gyulai Várszínházban (esszé)

SZÍNHÁZ

87

TÓTH KATA

Egynyári csodák a Gyulai Várszínház 2012-es évadából (tanulmány)

95

BALOGH TIBOR

Tanulmányok egy varázslatos véglénnyről – VIII. Shakespeare Fesztivál Gyulán (tanulmány)

102

DÁVID ÁDÁM

A Kolibri szárnyalása – Évadértékelő a húszéves Kolibri Színházról (tanulmány)

FIGYELŐ

107

DÉRCZY PÉTER

A történet hálójában – Papp Sándor Zsigmond: Semmi kis életek (kritika)

112

KISS LÁSZLÓ

Poétika a határokon – Dérczy Péter: Töredékek a történetről (kritika)

114

ZÓLYA ANDREA CSILLA

„majdnememberek” – Maros András: Csinálni kell (kritika)

117

BARTUSZ-DOBOSI LÁSZLÓ

„Kotta a hallgatáshoz” – Halmi Tamás: Szilencium (kritika)

120

PETHŐ ANITA

Öngól – Kőrösi Zoltán: Az utolsó meccs (kritika)

122

GYULAI ÁBRAHÁM

Pasztorale – Szigeti Csaba: Pásztor (kritika)

A meccs vége

És volt mi ny azt látta nyár-dak
körüldött a veszes meccs után
ki ki mellette süllyedt magában
és csak bámulta el egykissé hátán

az a meccs már szíve legede
nem volt szabályos jól ségtek netem
képosul sápadtan levest a
gőzölgő a meggyőzött győzelem
a földön se az sem volt vellem –
a szíven a ritkiz szabaddat az
mink megpróbát ézek sebesen

annak a meccsnek már vége más tobb
de a fal nem müliz el' sosem
őzölhatunk mi bört kegyet

Fecske Csaba

Szegény kisgyermek

In memoriam K. D.

Az élet szép, halálos élvezet,
Az Isten a távolban mennydörög,
egy percre megfogom, ami örök,
lepkéket, álmot, rémest, édeset.

És látom őt, a bájos kisedet,
amint titokban rám tekint.
Nem tudja még, odalesz kincse mind,
szemébe visszanézni nem merek.

Elvegyül benne álom és való.
Kezében harcra készen vár a kard,
s a sarokban a szilaj hintaló.

Jövődet tudni soha ne akard,
egy kisgyereknek más tudás való –
elmédbe már a halál karma mart.

Hol van Ithaka?

van-e még és ha van hol Ithaka
kedves szó hív felködlő kép talán
az égbolt kékje a földek szaga
elérhető még az én Ithakám

a vágy bizony a szemérmetlen vágy
a kétséges kalandra csábító
tájolta el szívem te meg tudnád
mindig mondani hogy mi rossz mi jó

az út mely elvitt rég visszahoz tán
most az csábít ami eleresztett
ragaszkodik-e minden szép hozzám

no lám a tapasztalt szív is reszket
lehet hogy már idegennek számít
e tájon mely úgy van hogy hiányzik

Otthon

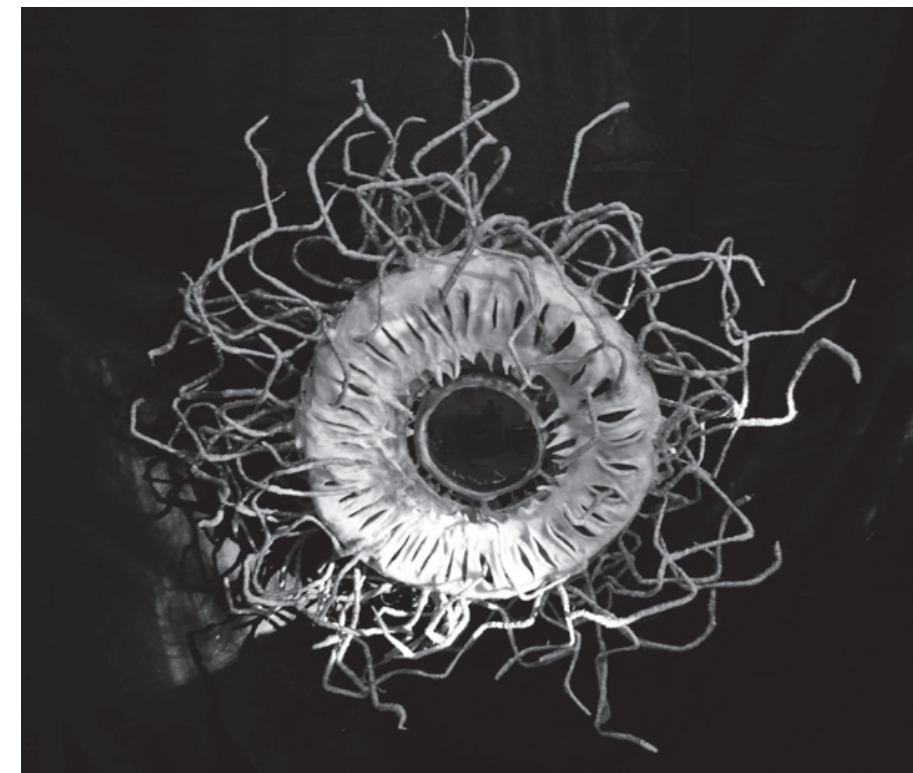
jönnek a dombok szembe énvelem
mutatják azt ami nincs már de volt
másképpen látszik minden hirtelen
s lesz amit az idő rég letarolt

lábam alá szalad a gyalogút
pipacs és margaréta integet
meglátják bennem ama kisiút
aki a szelet szőrén ülte meg

amint kiülnek ím a csillagok
az égi gangra hogy ragyogjanak
ajándékba adják a tegnapot

és rám találnak elárvult szavak
aki lehettem volna az vagyok
ideláncolva is derűs szabad

A lankadatlanul figyelő éberség termése (2012; egyedi technika; vatta, viasz, fém, üveg; 99x99,5x36 cm)

Ámen és Ómen

Képek a gyermekkorból

Álmodban ősrégi templomod tündököl.
Vénhedett falának támaszkodva sírsz.
Hold fénye sírkőre: titkon verset írsz.

A kedves, édes tornyot eső siráma fürdeti.
Ázott felhőrongyba pólyál be a bánat.
Miatyánk perzseli cserepesre szádat.

Ó, kövekből gyúrt erős Istenednek
hatalmát és bilincset ismered:
az éjszaka falára vési végzeted.

A firmamentum óriás, kihűlt templomhajó.
Misért tart a vérevett istenszolga, a Hold,
s dicséretet dalol tenger csillagkobold.

A mohaarcú, ősvén sziklapásztor
régenholt kisdetek csontjait strázsálja.
Közöttük panaszol szíved litániája.

Csillaghad fészkel a megdermedt fákon.
Ó, kitaszított, iszonyú angyalok!
Zúzmarás fényük arcodon ragyog.

S a kősziklák felett Isten lelke lebeg.
Tükörfénye, ezüsthajó, száll lenn:
a rezzenetlen Ómen s a rendületlen Ámen.

Ómen és Ámen

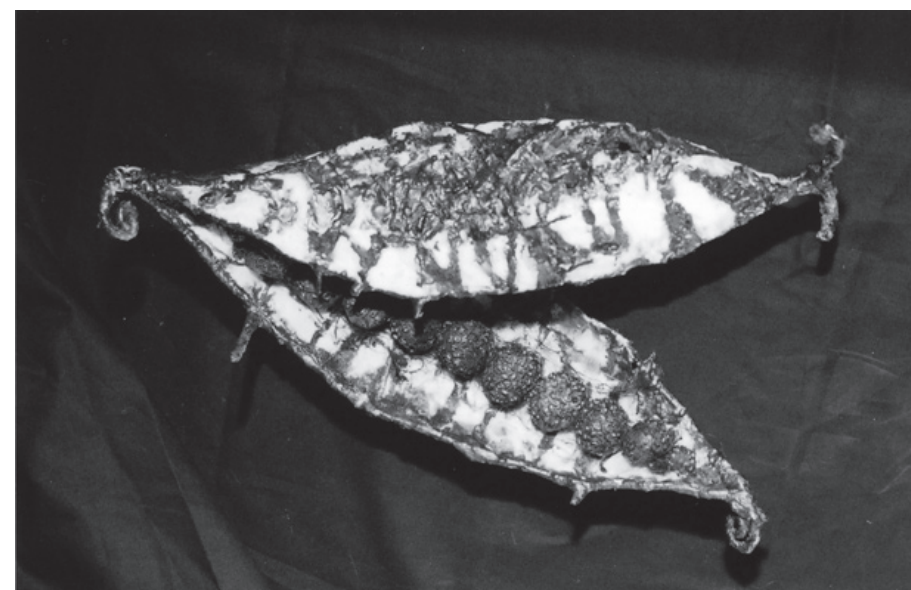
Képek a gyermekkorból

Tízéves vagyok. Kilenc. A világból
én istenem, egyedül te ágzol,
s mintha lennél vízözön, tűzözön,
benned járok és beléd öltözöm.

Nyolcéves vagyok. Vagy hét. Vagy hat. Vagy öt.
Sírdogálva lépkedek ég és föld között.
Vörösbegek, mátyásmadarak kísérnek,
mennyszágitatú lények.

Négyéves vagyok. Vagy három. Vagy kettő.
Havas holdból szél szakad, morajló és metsző.
Szavaveszett imák, porban égő holnapok,
szívemben, mint kelő napban, láz lobog.

Magzat vagyok. Isten álma. Erős Matuzsálem.
Poklaimból ezerágú Ómen hajt és Ámen.
Tűzben próbált eged, Uram, záporozik reám,
s perzselő szeledtől cserepes lesz a szám.

A rossz álmok fájának gyümölcse (2000; egyedi technika; vatta, viasz, szén, fém; 18x52x13 cm; Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága Munkácsy Mihály Múzeuma; leltári szám: 2007.10.1; jelzés nélkül)

► SARUSI MIHÁLY

Csabai pálya

Csabai pályán. Csabai pályák. Csabai csabai. Foci. Labdarúgás! Labdakergetés, -űzés. Pázsiton, pályán. Salakon és fűvön, sárban, kövön, aszfalton. Bárhol. Rongylabdával, bőrlasztival.

Mint annak idején. Ma.

Ma, biza.

Valaha: spiccel, durr bele. Netán luft. Ofszájt. Henc. Korner. Vinkli. Center. Half. Taccs. Bekk. Meccs. Aztán megmagyarosítottuk. Ma ellenben: partjelző helyett asszisztens. (Kórházi, az elméről?) Vissza, el, el... tölünk.

Az Előre 1924–1950 közt játszik a Csányi utcában. 1950–1964-ig a Kazinczy utcában, utána a Kórház utcában. (Olvasod itt, ott, amott.)

Magad mindhárom pályát jól ismered. Úgy hozta a sora. A sors.

Korod.

Úgy adta az Öregisten: a Csányi utca közelében születél, a Pálya körüli világ volt számodra jó ideig maga a Világ (a Pázsittal, a Körgáttal, a Zsilippel, a Kastélyi- és a Kanálisi-szőlőkkel, a Kiserdővel, a Lőtérrel s a mellette lévő Nagypázsittal, meg a Kenderáztatóval...). Azaz a Corvin utca környéki Corvinka körül a Kastélyi-negyed (I. tized) a Kastélyi- (Alvégi-) sáncon innen és túl, ameddig a szem ellát. Hol a Pázsittal, hol a Pályával mindenképp közepében.

Azon túl, hogy mindez forgott a Corvin 7. körül.

Aztán a többi. A Kazinczy utcai (ott, a Vásártér előtt), végül a Kórház utáni. A pálya. Pályák. Stadionok.

Inkább tán Pályát kell mondanunk (írnunk). Pálya – ez, amaz -; a mi Pályánk.

Írhatták sporttelepnek, stadionnak, nekünk pálya maradt. Ez is, mind. MÁV-pálya, Építők-pálya, CsAK-pálya, Agyag-pálya...

Az, számunkra (azért) elsősorban, vitán fölül, a Csányi utcai volt. Ahol pl. az 1945/46-os NB I-es bajnokság csabai résztvevőjeként rúgta a tököt az Előre... helyetti Törekvés. Ahonnan való a vízhold meg a tökmagos bácsit (s kínálatát) illető élményed... A foci mellett a nagypályás kézi... Férfi és női. Ha nem is föltétlen bíróverés, de egy-két emlékezetes (meccs végi) bíróvárás, bírókergetés.

– Szemüveget a...!

– Üje vagy, üje vagy...

– Irány a második (kispályás kézilabda esetében akár a huszadik) vágány!

Mert hogy jó ideig a vasutas sportolóké volt a Pálya.

– Bunda, bunda...!

A Pálya, amelyen – mely körül – (a közelében) fölöttél.

Alig emlékszel rá: vagabundkorzoid egyik legelsőjeként (három-, avagy négyévesen) a Pályán költöttél ki, hogy a Pálya-végi homokban aludj el. Az egész környéket érted tűvé tevő rémült szüleid végül – boldogan – innen bányászhatnak ki az egyre fenyegetőbb Körgát-előtti sötétedésből.

A betört fejű, nagypályás férfi kézilabdakapus... Akkorát ugrott, hogy... jöhetett a mentő. (Már ha volt.) (Valaki valóban odarohant.) A kispályás kézipályán az edző sötét résszel édesgeti magához a valóban szemrevaló kézilabdás nagylányt. Meccs után a csabai nagycsapat bivalyerős játékosa a magányosan élő szomszédasszony nál táborozik le arra az éjszakára (a következő meccs után az azt követő éjre). Rá évtizedre egy másik Corvin utcai magányos hölgyhöz jár meccs után a másik nagymenő.

Emlék, emlék, élmény. Emlékezés. Emlékezet.

Te magad – egyelőre – csak lesed.

Ami megmarad. Fönnmarad. Benned. S utánunk, ami.

1945 nem lehetett, hisz akkor még csak egyéves voltál. De tán már 1946! Kétévesen? Fölmásztál az odatolt székről az ablakba, s csak lested a Csányi utcai Pályáról a vasárnap délutáni mérkőzés után a Corvin utcán jókora port kavarva hazafelé tartó szurkolók irdatlan tömegét... Első tömegélmény? Elég korán; épp idejében. Hogy majd jöjjön – nem is olyan sokára – az 1956-os... És kövesse annyi focimeccs tömegélménye a Csányi utcai után az Építők Kazinczy utcai, majd a VTSK, a Spartacus, azaz az Előre Kórház utcai, nagy néha a jaminai Agyag(ipar) pályáján...

Az Agyag-pályán egyszer-kétszer kölyök focistaként, párszor focimeccsen nézőként lehettünk ott. A környéken, nagylányt – kislányt – hazakísérve (ami már-már életveszélyes volt). (Az öcsém egyszer sarlóval ért haza corvinkai otthonunkba. A Hídnál érték utol a lányok miatt a városi fiúkat úzó jaminai bicskások. Jó kis haddelhadd lehetett, öcsém a végén egyikük kezéből csak kicsavarta a sarlót, s hazahozta emlékébe.) (Mást ne mondjunk, a végén a helybéliek minden igyekezete ellenére mégis csak jaminai/vinnyicai/erzsébethelyi lány lett a felesége!) (Foci ide, amoda.) (Hogy – ezúttal – a tökről ne beszéljünk.)

Pázsit

Kispázsit, a Corvin utca végében. Nagypázsit a Lőtéren. Már ahogy Lipták Pali bácsi nemzedéke hívta őket. Mert nekünk, corvinkaiaknak csak a Pázsit név volt ismert, a miénk.

A miénk volt a Pázsit.

S nem Grund, ahogy a helyére települt kocsmai vállalkozó nevezte el a vendéglátó-ipari egységét.

„Grund”, nekünk, nálunk, felénk... Ahol csak Pázsit termett.

Mi még tudtunk magyarul. Tótok és magyarok; magyarok és tótok.

Olimpia, 1952... a Pázsiton. A mi első pályánkon. (Csak ezután jött a szomszédos Előre/MÁV-pálya (amely, eszerint, számunkra a II. Pálya lett). A helsinki végeztével mi is megmérkőztünk magunkkal. Nem akármilyen sportolójelöltek ugrottak, rúgtak, futottak, dobta a Kispázsiton és a körötte kialakított versenypályákon! E Corvin utcai nyári világijáték szereplői közül néhány: Hugyecz Laci pólós-jelölt, Szilágyi Laci, az Építők, később magyar ifiválogatott kapusa, öccse, Pista, aki egyetemistaként a veszprémi csapatban rúgta a tököt, Prisztavok Bandi – nekünk csak Cömbi (másnak Gömbi) –, aki az Építőknel a II. csapatban jeleskedett. Osgyan: Gyuszi, az I. osztályú kardvívó, Béla, az Építők első csapatának játékosa (lett utóbb, és a vonal melletti szaltóival aratta a legnagyobb sikert)... A két Ledzéni fiú, Mistyurik... Tóth Jancsi és Pista – az utóbbi (később valamivel) a MÁV-ban focizott. A két Kurtucz-gyerek: a kisebbik nemsokára úszó, majd focista, végül kerékpáros (a fia majd többszörös magyar bajnok, világbajnoki ötödik túlnehézsúlyú ökölvívó), a nagyobbik kölyök-labdarúgó a MÁV-nál, süldőlegény-úszó a Spartacusban, vívó a VTSK-nál... Bánki Gyuri (aki leventeként megjárta az amerikai fogságot) szintén igazolt labdarúgó volt. Zelenyánszki Tomi, aki a Pázsit legnagyobb sárkányeregetőjéből lett atomtudós...

Utóbb, persze, jobbra később egy, két, három (négy) – ... – évvel. A Corvin utcai olimpiát követően.

Persze akkoriban már rég a Csányi utcai Pálya is az otthonunk volt. Kinek így, kinek mindenképpen. S – jegyezzük meg! – első nagy Csányi utcai emlékeink élére kíváncznak a gyönyörű – és magyar bajnok – nagypályás csabai kézilabdás lányok. Mert a salakos nagypályán hol a focisták, hol a kézilabdások kergették... többnyire csak a lasztit.

Csoda, hogy ma alig van utánpótlás? Hol van annyi pálya... Zöld, gyöp, legelő, tágas udvar, háborítatlan utca... Pázsit.

A mai Corvin utca meg a háborítatlanság!

Jól tönkre tetszettek tenni.

Csányi utca

MÁV-pálya; Csányi utca. Törekvés? Az Előre egy időben...

A világhálón olvassuk: a Csányi utcai pályán 450 (fedett, fa lelátó – tribün) ülőhely és 1.050 állóhely van. Hazai csapat 1924–1950 közt az Előre, utána a MÁV. Nézőcsúcs, Törekvéssé lett Előre-meccsen: 6.000 (Békéscsabai TSE–Salgótarjáni TC 6:2, 1945. szeptember 22.) Ma természetes füves – korábban salakos... Futópálya salakos. Nyitómérkőzés: 1924. 08. 20. Csabai AK–KAVE 6:0 – azaz nem az Előre, hanem a CsAK?... 2011-ben a Békéscsabai MÁV SE a megyei 1. osztályban játszik. A pályának villany eredményjelzője van. Eredetileg salakpálya volt ez is – akárcsak a Kórház utcai –, a Kazinczy utcai stadiont viszont eleve füves pályaként adták át.

Az Előre Munkás Testedző Kör 1912-ben alakult, s a csapat 1924–1950 közt játszik a Csányi utcában. (Ezt ünnepeljük 2012-ben – mondhatni: majdnem bekerüléssel.)

Másik: 1945 nyarán, a háború utáni átszervezéseknek köszönhetően, a Törekvés az OB I keleti csoportjába került! Ekkor több próbajátékos is megfordult Csabán, többek között Bozsik József is fölhúzta a lila-fehér mezt. Az első mérkőzés a legmagasabb osztályban a Csányi utcában 6.000 néző előtt a Salgótarjáni BTC ellen 6:2-es hazai győzelemmel végződött. A következő hazai mérkőzés a zuglói MADISZ ellen botrányba fulladt, amikor egy szabálytalanság után 30-40 hazai néző rontott a pályára, és kezdte ütlegetni a vendégcsapat játékosait. Az eredmény: a pálya betiltása 2 meccsre (ekkor Békésen játszottak). A csapat végül 5 győzelemmel, 5 döntetlennel és 16 vereséggel, 45–80-as gólkülönbséggel, 15 ponttal kiesett. 1946. augusztus 14-én egyesült a Törekvés és a Rokka SC, felvéve a régi nevet (Előre Munkás Testedző Egyesület). Két év múlva, 1947. június 15-én Makón egy győzelemmel ismét a legjobbak között lehetett volna a gárda, de az 1:1-es döntetlen kevés volt. A mérkőzést 5.000 néző előtt játszották, melyből kb. 3.500 a vendégcsapatnak szorított.

A MÁV SE 1927-ben alakult, s 2008-ban eladta a pályát az önkormányzatnak, de a vasutas-csapat továbbra is itt játszik.

Világháló, olvasói kiegészítés: „1921/22-ben elég jól szerepelt a gárda – ki tudja, melyik pályán? –, köszönhetően a hatalmas termetű kapusnak, a Kispestről igazolt Amsel Ignácnak. 'Náci' olyan kimagaslóan védett, hogy a december 18-án, a Hungária körúton rendezett Magyarország–Lengyelország mérkőzésen a második félidőben ő védte válogatottunk kapuját! Természetesen a nagyobb klubok figyelmét sem kerülte el a kiváló kapuvédő, így decemberben a Ferencváros igazolta le. 'Náci' végül 10-szeres válogatottként a '30-as évek közepén kivándorolt Dél-Amerikába.”

„A békéscsabai labdarúgás első válogatott futballistája a kapus Amsel Ignác volt, aki 1922. december 18-án debütált a nemzeti csapatban a Magyarország–Lengyelország mérkőzésen” – írja Machalek István az egyesület történetéről szóló munkájában.

Amselra nem emlékszem, pedig biztos emlegette Prisztavok Bandi bácsi, a szomszéd ház kovácsmestere, annyi csabai mese – rege, igaz történet, adoma, vicc – továbbadója, aki (fia emlegeti) maga is focizott. Cömbi 2012-ben rábólint, hogyne, Amsel Náci, hogyne mesélt volna róla, meg a másik nevezetes csabai kapusról, Kucsmikról, Kucsmik Pista bácsiról, aki nagyon szegény ember volt (az 1930-as években?), Andó Tomira már te is emlékezhetsz – toldja meg, nem ok nélkül, hisz együtt szurkoltunk neki, húzza le a pipa, mi több, vinkli – felé tartó lasztit! Amzel helyett egyszer Hamzát mond.

Másik olvasó, nem ugyanúgy: 1924-ben a Csányi utcában (a mai MÁV-pálya) készült el az új sportpálya. Augusztus 17-én a Ferencváros vendégjátéka (és 8:0-s győzelme) avatta fel az új otthont.” „1928-ban jégpálya épült a stadion mellett, amely a korabeli fiatalok egyik kedvelt szórakozóhelyévé vált.” – A Csányi utcai pálya mellett, azaz a Kispázsit és a Pálya közti mocsárvilág közepén (egykor) található tó befagyott vizén, ahol negyed évszázaddal később e sorok rovója is üzte hol korcsolyán keringve, hol bakancsban dübörögve a jégkorongot.

„1937. május 23-án a MÁV-CsAK bajnoki meccsen akkora vihar tört ki, hogy a Csányi utcai stadion mindkét fatribünje beszakadt, sokan megsérültek, 5 embert kórházba kellett szállítani” – olvasod újabb csabai szurkoló följegyzését a világhálón.

Vihar után háború, majd.

A Viharsarok című napilap 1945. szeptember 8-i címlapján mi nem áll: „A csabai 'Törekvés' a nemzeti bajnokságban”. Tudósít Kvasz Lajos sporttárs hírlapíró (tudósító) arról, hogy ott lehetünk a 28 csapat közt. Mi az NB I keleti csoportjában az Újpesttel, a Vasassal, a Szegeddel, a Kispesttel, a Debrecennel, a Diósgyőrrel, az Erzsébet-Soroksárral, a Salgótarjannal, az Elektromossal, a Zuglóval, a Herminamezővel, a Budai Barátsággal és a pestbudai Törekvéssel.

Szeptember 26.: Törekvés–Salgótarjáni BTC 6:2 (4:1). Gólt rúg Feit (kettőt), Szilassy (szintén kettőt), valamint Kliment – ő volt Brigi?! (Akire azt mondták, fél vesével játszott.) A hatodik tarjáni öngól volt. A csapat: Andó – Sági, Urda – Donáth, Fülöp, Marik – Csicsely, Kliment, Feit, Szilasi, Szák. Edző: Kvasz Lajos. (Az edző tudósít... Már akkor is.)

Október 13-i, szombati Viharsarok-hír: vasárnap a Zuglói MaDISz csapata játszik a Törekvéssel a Csányi utcai sporttelepen. (Tehát valóban ott voltak ezek a meccsek! Ahol – melynek a környékén – fölöttünk.) (...világra eszméltünk.) A délután 3-kor kezdődő meccs előtt 2-től női nagypályás kézilabda rangadó a B. MÁV SE és a Törekvés MTE között...

Micsoda meccsek voltak ezek! Előbb a nagypályás kézilabda, aztán a foci! Ebéd után, vasárnap, hová ment volna az ember... Akkor, Csabán. (Magunk, akkortájt, még csak készültünk. Ám apánk...) (Aki egyszer, már az Építők pályán, úgy buzdította a mieinket, hogy majdnem összeverekedett egy csabaiakat becsmérő-lekicsinylő „csabai” „sportbaráttal”...) (Aki kijött a meccsre, de minek?!)

Déli 1-kor meg a GyAC-AEGV I. osztályú bajnoki... Azaz legelőbb alacsonyabb osztályú foci, aztán a rövidesen világ bajnok női nagypályás kézilabda, hogy végül a fiúk kergessék örületbe a foci-rajongó csabaiakat.

A mi Törekvés nevű munkáscsapatunk és a zuglóiak MaDISz-os alakulatának összecsapásán 3:2-re nyertünk Feit (Szák átadásából rúgott) góljával, Marik szabadrúgás-góljával és Szák találatával. Ám ezután kitör a botrány, a bíró lefújja a meccset: egy zuglói tartalék berohan a pályára, utána több néző, mire a bíró sípjához kap és annyi! (Később magunk is láttunk néhány hasonló módon bevezetett mérkőzést a Csányi utcában, úgyhogy el tudjuk képzelni, mi nem történt ottan 1945 őszén ezen a vasárnap délutánon.)

Világhálós írás: e „hazai mérkőzés a zuglói MaDISz ellen botrányba fulladt, amikor egy szabálytalanság után 30-40 hazai néző rontott a pályára és kezdte ütlegetni a vendégcsapat játékosait. Az eredmény: a pálya betiltása 2 meccsre.”

Október 22., hétfői tudósítás: Bp. Barátság–Bcs. Törekvés 3:2. Ugyanekkor a GyTE (a gyulaiak vagy a gyomaiak?) a CsAK-kal megmérkőzve 4:3-ra nyert(ek)... Azaz: a CsAK akkor még külön rúgta a tökört? És: a Réthy – azaz a mai Kórház – utcában, 300 néző előtt... (Ez lett a VTSK, majd az Előre – Spartacus – pályája.)

Október 24., szerda: a lap közli a vasárnapi pesti mérkőzés összeállítását. A csabai fiúk majdnem ugyanúgy álltak ki, mint az első meccsen, Andóval, Fülöppel, Csicsellyel, Klimenttel, Feit-tel. E nagy csapatból rájuk emlékszem. Pár évvel később láttam őket először, hogy aztán meccsről meccsre... Csányi utcáról Kazinczyra... Gólt rúgott mitőlünk Feit (már megint 2-t, két bombagólt követett el!).

Október 31-i hír: Törekvés–Diósgyőr 1:1. Gólt ki más, Feit rúg. (Feit, ahogy mondtuk, Fájt.)

November 3-i hír a székesfővárosi mérkőzésről: Békéscsabai Törekvés–Budapesti Törekvés 1:0. November 14: B. Törekvés–Er. So. MaDISz 2:2. Gólszerzőnk Szilasi, s már megint Feit.

November 17-én a Viharsarok beharangozza: vasárnap a Kispestet fogadjuk Csabán, „a szezon legkiemelkedőbb sporteseménye lesz”... A Kispestben ott lesz Puskás is... PUSKÁS CSABÁN. Hol, ha nem a Csányi utcában. Hol utóbb én is annyit kergettem a bőrt. Néha labdaszedőként. Máskor csak a szememmel. Aztán a pályán. (A 3. Sz. Általános Iskola diákjaként – labda nélkül kóvályogva – az évzáró díszmenetben.)

November 21., szerda: „Csatársora és kapusa miatt veszített a Törekvés” címmel tudósít a lap a vasárnap történekről. Kispest–Törekvés 2:0. Mészáros rámost be nekünk kettőt.

November 28: Elektromos–Törekvés 5:1. Jó, hogy.

December 1. (szombaton a keddi meccsről): Újpest–Törekvés 11:0. Ajaj, mondhatta „Szluka, a víz-hordó”. (Hogy Szluka volt-e, vagy más – a neve –, nem emlékszünk. Víz-hordó volt, csabai, a Csányi utcában.)

December 5., szerda (a vasárnapi mérkőzésről): Törekvés–HAC 1:1. Az utolsó percben egyenlít a vendégcsapat. (Valamirevaló csabai szurkoló ilyenkor az utolsó pillanat előtt pár perccel már lefújja a mérkőzést! Hogy ne egyenlíthessenek ki...) Az előzőek mellett a csatár Weinerrel álltunk föl, aki számunkra valamiért szintén emlékezetes alakja e csapatnak. Góllövőnk Szilasi.

December 29., szombat: DVSC–Törekvés 6:1, Debrecenben. A csapatban annyi változás, hogy Karaba a kezdő csatársorban.

1946....

Kiestünk, megint a másodosztályban rúgjuk a labdát. Hogy maradjanak a mesék. Tények s legendák. Adatok (az újságokban) és emlékek (nagyon mélyek; mélyen; mélyre).

S hogy kiket láttak a csabaiak azokon az első NB I-es meccseken? Az úpesti Zsengellér Gyulát (ebben az évadban 51 gólt lőtt), a szintúgy úpesti Szusza Ferencet (45 hálózégetéssel). Puskás Ferenc, a Kispesti AC ifjú csatára 35 gólt rúgott. Nem akárhik! Volt miért kimenni a Csányi utcai pályára.

Legenda... A magyar sport – a magyar foci – nagyjai csabai pályán. Hogyne, a Pályán.

Ami nekünk – nekünk, azaz nekem, meg még annyi csabainak, a nemzedékünknel idősebbeknek, szóval mindösszesen nekünk – a Csányi utcai volt...

Foci előtt, foci után.

Az 1938-as foci vb (ezüstérmes), meg az 1949-es női nagypályás kézilabda-vb (aranyérmes) magyar hősei... a mi Pályánkon.

Hogy felejtethné!

Semmi pénzért.

Prisztavok Bandi (Cömbi) mesél azokról, akikről nálunk többet tud.

– Szilasi Vili bácsi a MÁV-ban fejezte be. Te is láhattad még játszani. Alacsony, tömzsi, Feit Tibi, Vájner Pali, Kliment Brigi, fél vesével. Apám régebbi csabai focistát is emlegetett fél vesével játszani.

Csabai kurázi.

– Marik Pötyit említik?

Igen, van az első '45 utáni csapatban is Marik.

– Marik Pötyi, azt hiszem, László. Fülöppel a '40-es évek végén, '50-es évek elején fölment a Mateosz-ba, budapesti szállítási csapat volt, magyar válogatott is lett, majd Spanyolországba került, ott is válogatott!

A Wikipédia egy válogatott Marikról tud, Györgyről: „Marik György (1924 –?) válogatott labdarúgó, balfedezet. 1949 januárjában külföldre távozott. A Vasas játékos volt. Magas termetű, technikás, feltűnően higgadt játékos volt, aki a csapatjátékban fejjátékával és átadásaival kitűnt. 1947 és 1948 között két alkalommal szerepelt a válogatottban.”

Ő el, Fülöp haza?

Mi magunk csak egy későbbi Marikra emlékszünk, rendőr volt.

– Itt lakott a közelben. A Dózsában játszott, Fegő volt a neve.

A környék, felénk, a Corvinka tája.

Más mást tud. Eszerint Marik György Dél-Amerikába tette volna át (Spanyolhonból?) a maga pályáját: „...Egy másik nagy csoport a legendás hírű Zsengellér Gyula vezetésével a Deportivo Los Samarios Santa Martához igazolt, Zsengellér játékos-edzőként dolgozott, társai (Marik György, Füzesi László, Samu József, Török Sándor) a pályán tettek sokat a klubért” – áll a világhálós híradásban.

Ez a Marik nem az a Marik?

– Tyumira emlékszel? Hrabovszky. Dózsa, előtte Építők. Piller Sanyi is dózsás volt, aztán került az Építőkhöz. Amikor feloszlott vagy egyesültek, ő is odajött. Osztályfőnököm a Keriben, később igazgató. Együtt fociztunk, majd edzőm lett. Edzőm volt Fülöp és Vájner Pali is.

– Griecs! Aki a Fradiba ment, Gerendásként lett nagy fradista.... Feit Tibi az Építőktől ment a Dózsába, majd vissza, amikor az megszűnt, az Építőkbe. A Dózsa pályája is a Csányi utcai volt.

A Dózsáról nekünk a Fülöphöz hasonlítható óriás középhátvéd, Popol jut az eszünkbe.

Griecsről mit nem tud a Wikipédia szerzője! „Gerendás András, Griecs (1933. január 17. – 1998. október 25.) labdarúgó, hátvéd. 1955 és 1962 között volt a Ferencváros játékosa, ahol egy-egy bajnoki ezüst- és bronzérmel, illetve kupagyőzelmet szerzett a csapattal. A Fradiban 154 mérkőzésen szerepelt

(68 bajnoki, 78 nemzetközi, 8 hazai díjmérkőzés) és 3 gólt szerzett (1 bajnoki, 2 egyéb)”, 1958-ban MNK győztes csapat tagja. Csabáról ők sem tudnak. Csak Corvin utcai cimborám, Prisztavok András, aki egykor vele is rúgta a tököt. Mármost hogy passzolt neki az edzésen. Hogy most legyen valaki, aki emlékezik rá. Emlegeti. Szeretettel, tisztelettel.

Valamennyit.

– (Susánszky?) Bandi bácsi és felesége volt a tökmagos. Olyan finom tökmagot azóta sem lehet Csabán kapni, emlegeti Cömbi 2012-ben.

A vízhordó, aki kannából öntve földbe mérte a jó Bánát-kúti ártézi vizet... Nem tudjuk a nevét! Bodza bácsi is vízhordó volt, de ő házakhoz vitte, megrendelésre az ivóvizet, a pályára nem járt. A pályára – erre a Pályára, a Csányi utcaira –, mert vízhordóra a másik kettőn nem emlékszel. Oda csak (?) a tökmagos házaspár követte a Fiúkat.

Hol van már az a tökmag...

Még a tökmag sem olyan jó, mint az volt.

Kazinczy utca

1951-től a Kazinczy utcában. Ez volt az Építők pálya.

Mentünk utánuk. (Az Előréből lett Törekvést követve az Építőkhöz.)

Velük.

Kazinczy utca...A Kazinczy utcai stadion avatóján 5000 néző előtt (1951 szeptember végén) az Építők a Szegedi Lokomotívot 3-0-ra verte.

Világháló, olvasói kiegészítés: „Az 1948-as év újabb változást hozott a klub életében, az Előre a CsAK és a Textiles Sport összevonásából megszületett a Békéscsabai Szakszervezetek Sport Egyesülete, kék-fehér színekkel, Kórház utcai székhellyel.”

Kórház utcai székhellyel a Kazinczy utcait? Miért ne.

Látható, hosszú távon gondolkodtak az elvtársak.

(Textiles?... Ruhagyárra, Kötöttre, Pamutszövére emlékszünk.)

Cömbi regéli:

– Fülöp Laci a magyar válogatottal játszott csabai barátságos meccsen a felpályáról lőtt gólt... Nem Grosicsnak, azt hiszem, Gellértnek!

Láttunk mi magunk is, már az '50-es évek elejétől, mérkőzéseket a Kazinczy utcai stadionban. S nem a felpályáról, még messzebről lőtte Fülöp ezt a gólt – emlékszünk, hogy a cimboránk említi.

– Így vertek meg bennünket 16:1-re.

Régi szép idők.

Machaleknak ugyanezt Fülöp másképpen regéli. 1954-ben, a világbajnoki döntő elvesztését követően, augusztus elején a Budapesti Vörös Lobogót (MTK-t) fogadta az Építők.

– Mateosz-játékos koromban együtt szerepeltem Zakariás Jóskaival, sokszor fociztam Hidegkuti Nándiék ellen, de sohasem láttam őket annyira hajtani, mint az Építők ellen. 19 gólt rúgtak, ami még gombócból is sok! Már 7 gól volt a hálónkban, amikor az egyik, igen ritka ellentámadásunk során Gellért Sanyihoz szállt a labda. A kapus könnyedén lehúzta, és a tizenhatosról kirúgta. A bőrlőttem pattant, a felezővonalnál. Az üresen tátongó kapu csábított. Gondoltam, lesz, ami lesz, megpróbálom. Rászúrtam a labdát és az a még mindig kint álló Sanyi fölött a hálóba hullott – emlékezett Fülöp László az egyesületi történetírónak.

Cömbi, meg tán magam is (bizonyára, mert vagy apámmal, vagy vele mentem) (ha vele, néha a kerítést megmászva, hogy megtakarítsuk a belépőt), 16 gól után hazaindultunk. Ennyi elég. Arra a pompás csabai gólra emlékszünk, míg élünk, a többi: smafu.

Pályán innét, pályán túl.

A MÁV-pálya melletti otthonunk jó messze volt, lehetett kutyaolni... Majd' két óra ácsorgás a meccsen, odamenni, vissza. (A kerékpár már akkor sem lett volna biztonságban, maradt a gyalogos város-átszelés.)

Nem is volt akkoriban mozgáshiányuk a gyerekeknek, fiataloknak, felnőtteknek, véneknek! Senkinek.

Soha.

Előre!

Hajrá.

Csaba.

Fülöpöt 2012-ben is látni, például a szombati piacon. Vagy csak végigkerekéz Csabán.

1954. augusztus 8., vasárnap, Kazinczy utcai Stadion, du. ½ 5-ös kezdés, 4000 néző: Bcs-i Építők–Vörös Lobogó SE 1:19 (1:7). Fülöp (bődületes) szépítő góljával.

A VL az elmúlt év bajnoka... tele a világbajnokság hőseivel.

Gellért – Kovács II, Börzsei, Lantos – Kovács I., Zakariás – Kárász, Hidegkúti, Palotás, Kovács IV, Molnár. A fél aranycsapat, néhány fiatalal.

A mieink: Andó – Weiner, Fülöp, Gyuris – Palotai, Bohus – Mitykó, Pécsi, Gyebnár, (Czikkel), Kliment, Oskó.

Majdnem valamennyire jól emlékszünk. (Czikkelre egyedül nem, Oskóra halványan.)

G: Palotás 7, Hidegkúti 5, Kovács IV, Molnár 3-3, Kárász 1, ill. Fülöp 1.

Jó (a Viharsarok Népe szerint): Kovács II, Zakariás, Hidegkúti, Palotás, ill. Fülöp és Palotai.

Mi leginkább Fülöpre emlékszünk... Szerintünk ő volt a pályán a legjobb.

Viharsarok Népe, 1955. márc. 8., kedd: Debreceni Lokomotív–Békéscsabai Előre 1:0. Bcs., Stadion, 3000 néző. Mint a lap írja, a mérkőzésről lemaradt Lonovics és Szabó, „nem engedték el őket” a Kazinczy utcai pályára.

Március 15., kedd: Salgótarjáni Vasas–Békéscsabai Építők 2:0. Lonovics és Szabó már játszik, „elengedték őket”.

A másik labdarúgó-hírből kiderül, a Dózsában játszik Popol... Aki, emlékezetem szerint, egy időre Fülöp utódja lett az Építőknél. Hasonlóan hatalmas termetű középhátvéd (akkor: centerhalf). A Dózsában még Füzi, Marik (másik Marik, mint a 10 évvel korábbi), a Lokomotívna írt MÁV-ban Gyócsi, Bánki, Unyatyinszki... („Irány a harmadik vágány!” – biztattuk a Csányi utcai pályán a mávos fiúkat, amikor 2:0-ra, 2:1-re vezettek, vagy 2:2-re álltak. (A nagypályás kézilabdában is ilyen eredmények voltak, több gólt és gyorsabb játékot csak kispályán láttak a nézők.)

1955. április 17., idehaza: Bcs-i Építők–Kistext 0:1. Botrány.

Ebben az évben kerül föl a keleti csoportból az NB I-be a Szolnoki Légierő (hogyan egy évadot játszanak az első osztályban).

Mi a kiesés ellen harcoltunk.

Bennem meg így maradt meg: ha megverjük a Kistextet, meg a Légierőt, mi jutunk föl...

Csalfa... emlékezet.

Csaló. Csalóka. Valami.

Valami nagy-nagy derbi.

Az akkori hírlapi tudósítás szerint a csabai szurkolóknak nem tetszett a játék és az eredmény, a bírós és a partjelző viselkedése. És ennek, hogy úgy mondjuk, hangot adtak.

Kézzel? Lábbal?

Mi magunk: ahogy a torkunkon kifér. A hangunk meg...(utóbb) egy életre elment. A hangszál sérült meg?

Mi a vasút felőli lelátón ácsorogtunk. Láttuk is, meg nem is, mi történik.

Csak az ordítás maradt meg bennem.

Később ugyanaz a Kórház utcában (a Sörház oldalán lévő Pályán). (A Sörházba... huzamosabb ideig vívni jártam. A pincéjébe. Ami ezelőtt, azután a Földgyomra korcsmai nevet is bírta.)

A Kórház utcában a '80-as években egyszer akkorát – és oly hosszan – ordítottam, hogy szédülni kezdtem.

Azóta kicsikét visszafogom magam. Így a bírós, úgy. Nehogy.

De a hangom – az a drága énekkari (dalárdába való) vékony hang – a múlté. Valahol elvesztettem.

Béke poraira.

Egy gól nem gól.

Egy hangszál után valamennyi.

A fiam hátranéz: ki az, aki ilyen hangosan szurkol?

„Szurkol”.

Lehet így is mondani.

Egymaga leordítja a tízezres közönséget.

Míg bírja.

Ötödjére hátra, apja pár fokkal följebbi állóhelyre felé tekingetve akad meg a szeme a szülő kitátott száján. Kidagadt nyaki ütőerén. Magasba emelt öklén.

Ami sok, az hogyné.

...A 2000 néző előtt zajló csatában 0:1 után a csabai játékosok sportszerűtlenül eldurvulnak, a bírós nem áll a dolog magaslatán, a taccsbíró össze-vissza lenget. Mi kell más a megvádított embereknek?

A kommunizmusához még ez is.

– Elég volt!

Nana, nana.

– Ilyen nem történt még Békéscsabán a felszabadulás óta – írja a tudósító, nyilván arra utalva, hogy a szovjet megszállás kezdetétől fogva idáig még nem jutottunk a Csányi vagy a Kazinczy – netán a Kórház, avagy a Bessenyei – utcában.

A büntetés miatt június 3-án játszott itthon legközelebb a Stadionban: Bcs-i Építők–Perecesi Bányász 1:1. A csapatban már ott van Portörő.

Kórház utca

1964-ig a Kazinczy utcában, utána a Kórház utcában.

A Serház, majd a Réthy, végül mégis a Kórház utcában (a három: egy ugyanaz) volt CsAK pályája. Utóbb az Előré (a Spartacus-é).

Az Előre a munkáscsapat, a CsAK az úri csapat?... CSAK ELŐRE...

Kórház utcai sportpálya (még Előre-mentesen?): 1919–1924. Előtte a Kórház utcai vásártér: 1912–1919 – áll a világhálón.

Magunk oda sportolni is jártunk: a Gödörbe! Azaz az egykori színparkból lett Gyógygödör melletti vívó edzőterembe... Más teniszezni. (Megint más a katolikus temető végében lévő zsidó sírkert köveit borogatni.) (Ki-ki ízlése s tehetsége szerint.)

„1968-ban, a Kórház utcában a Kistext 2:0-s legyőzésével az NB II bajnoka lett a csapat, így a másodosztályba jutott. A meccset 7.000 néző előtt játszották; a lefújás után a szurkolók berohantak a pályára és a játékosok szinte összes ruhadarabját levették... 1970. december 28-án a Dózsa SK-t is bevonva jön létre a Békéscsabai Előre Spartacus Sport Club” – olvasod a világhálón.

Tehát 1968-ban megnyerjük az NB II-t, irány az NB I/B!

Június 16.: Gyulai MEDOSZ–Bcs-i Előre 0:4. Magunk is ott lehattunk.

Fél Csaba. Azaz a csabai szurkolók fele.

Más... hogy számítana?

Batke László, Mészár...

Július 9. Debrecenben, 7000 néző előtt DVSC–Bcs-i Előre 2:1. Az Előre összeállítása: Tóth – Kvasz, Láza, Szűcs, Papp, Kiss, Bertók, Batke, Németh, Zahorán, Száraz, (Süle). Edző Piller Sándor.

Ez már megint igen jó csapat volt!

Tavaszi első.

Őszi idény, szeptember 22: Bcs., 4.500 néző előtt Bcs-i Előre–Szegedi Dózsa 6:0.

Egy kis Dózsa-verés. Jó látni.

Hajrá!

A csapat alig változott.

NB II. keleti csoport: 1. Békéscsaba. Jöhet az NB I/B.

1974-nek kell eljönnie, hogy az NB I-be jussunk.

A világhálón egykori csabai szurkoló emlékezik a Szentendrén történetekre. A följutást illetően sorsdöntő mérkőzésre vagy 5 ezer csabai utazott el. Hogy otthon érezzék magukat a fiaink, egy Csabáról elszármazott professzor például egy a CSABA VAN NEM IS EGY, BÉKÉSCSABA NB EGY! föliratú táblát emelt a magasba.

1974. Szentendre, egyetemi tanár (...oktató)? Épp akkortájt ott taníthatott Bánát utcai diáktársunk, gyermekkori jó barátunk, Zs. M., akit utóbb az akkoriban általunk csak ávónak becézett állambiztonság közreműködésével tettek tönkre.

„Csaba csak egy, NB egy”... Mit nem képzelsz?

Hogy rohángálhatott az ávó; már megint nem tudtak róla, nem készülhettek föl erre a borzalmas – bármit kiírhatott volna, akár micsodával odaállhatott volna az emberek elé! – (rendkívül veszélyes, mert előzetesen nem ellenőrzött) tette...

... A szentendrei mérkőzés napján a városban hangszórókat állítottak föl, és így mindenki hallhatta, akit érdekelt, hogy az Előre 2:0-s győzelmével az első osztályba jutott.

A június 18-i, keddi Népújság címlapján az NB I-be följutó csapat fényképe. Az aláírás szerint az alábbiak harcolták ki a diadalt: Dávid Imre, Dobó János, Karasz János, Kerekes Attila, Királyvári Károly, Láza János, Moós János, Németh Lajos, Paróczay Sándor, Schneider István, Tasnádi Zoltán, Tóth Márton, Vágási Sándor, Zielbauer Miksa, Zsíros György. Játszott még Bánáti Imre, Hódi András, Kiss Tibor, Lengyel János, Kvasz János, Veszélka Ferenc, Dinya László. Vezetőedző Babolcsay György, szakosztályvezető Papp László, gyúró Baukó András (Tuskó, Tusi...).

Mi magunk akkor veszprémi hírlapíróként egyéb bokros teendőinket végeztük... Hogy hallgassuk a rádió híreit, várjuk a másnapi Sportot.

Hajrá Csaba!

Hajrá. Mindörökre.

A csapat: Tasnádi – Dobó, Láza, Schneider, Kerekes, Vágási, Zielbauer, Moós, Dávid, Németh, Királyvári. Csereként pályára lépett Zsíros, Paróczai. (Utóbbi hol i-vel, hol y-nal.) ’Telefonhírmondón’ közvetített Demény Gyula (szintén régi ismerősünk színházból, laptól. 1. a DVTK 47, 2. a Békéscsaba (34 18 10 6) 46, 3. a Komló 43 ponttal.

1974. augusztus 31.: az első elsőosztályú mérkőzés a Kórház utcában. 12 ezer néző előtt Bcs-i Előre–MTK 3:1.

Bevallom, otthon voltam. (Itthon.) Hazamentem (Hazajöttem) Veszprémből. E csodát látni.

Hajrá...

Kifulladásig.

A tavaszi csapathoz képest egy új játékos, Pásztor József a Vencsellőből. Vencsellőről.

A csapatkapitány: Láza.

„Láza, puha vagy!” Puha vagy, Jani.

Hogy rajta valaki átmenjen... (Kész életveszély.)

Láza, Láza.

Pásztor.

Fülöp.

Ajaj.

Csicskás.

Andó.

...

A Csányitól a Kazinczyn át a Réthy/Kórházig.

Nézőcsúcs 1979. április 25-én. Békéscsaba–FTC 2:2 – 25.000-en...

Csetlünk-botlunk, mígnem az Előre Spartacus 1988-ban Magyar Népköztársaság Kupa-bajnok!

Békéscsaba–Budapesti Honvéd 3:2. Szolnok, Tiszaletti stadion, 7.000 néző. (A világháló emlékezete szerint góllövőink Csernus, Gruborovics, Csató. Az összeállítás: Gulyás István, Szent Zoltán, Ottlakán Mihály, Bánfi János (46’ Csernus István), Fabulya György, Mracskó Mihály, Csató Sán-

dor, Csanálosi Miklós, Gruborovics Tibor, Kanál Zoltán, Szekeres József (86’ Horváth László). Edző Csank János.

A mieink különvonattal mentek. Este, hazafelé tartva, az állomástól végig a Népköztársaság (Andrássy) úton GYERTEK KI! GYERTEK KI!, s hasonlókkal (BAJNOKCSAPAT! BAJNOKCSAPAT!) hívták volna maguk közé az elvtársi békés polgárokat, akiknek főkolomposai a (pártmegyei elnöki-tanácselnöki-szmt.elnöki) Szentháromság térnek becézett szökőkutas Mednyánszky (Zsíros) utcai sarkon adtak koppanós választ az ott rejtőzködő gumibotos fiaikkal. S a kádárkolbászos komák a hangosabbját – tiltakozni merészelték (TI NEM VAGYTOK CSABA-IAK?! TI NEM ÖRÜLTÖK A CSABAI FIÚK GYŐZELMÉNEK?) rögvest a fogdmeg-kaszárnya ’Szabadság’(?)-téri (?) tömlőcébe dugták. Azt hitték – a balfékjai az álbal hatalomnak –, hogy itt is, akár Pesten, a fiatalok, ne adj Isten az ellenzékiek... Mit nem gondolnak.

Mit, mit. Azt nem, amitől úgy rettegtek! Csak örülni szerettek volna egy kicsit.

Ottan, akkor egy kicsit sem lehetett örendezni. Még így sem; engedély nélkül?

Félreérthető módon?

Mi az, hogy „Gyertek ki!”?!

1988. június 13-án késő este történt ez velünk.

Nagy Imre kivégzésének 30. évfordulójára készülve, a 301-es parcellában ekkor már évről évre mind bátrabban, mind többen, mind nyíltabban emlékezni merészelték rettegve?

„Kell ez nekünk?” „Mit akarnak ezek a fiatalok?!” „Csaknem”, „Hógyne”.

„Verjétek őket hülyére!”

Hülyére verték a csabai fiúkat ezen az amúgy gyönyörű estén a pufajkás hatalom viharsarki megszállottai. Merő tévedésből. Kimondottan rettegésből.

Rettenet, ha nem az, micsoda.

Borzalom anyja, ne hagyj el. Az hiányzik nekik – Szentharminchármaságuknak –, nem egy ilyen Kupa-győzelem. Rettenet. Égindulás, földszakadás.

Jön az ellenforradalom.

Jött. Kicsikét később.

Horonnal, Medgyessyvel, Gyurcsánnyal.

De hogy egy fociünnep sem lehetséges a hatalom engedelmével?... Mi bizonyítja jobban annak a rendnek a rendellenességét (életellenességét, és életképtelenségét).

Ezek után nem csoda, hogy 1991-ben kiestünk, irány az NB II. 1992: vissza az NB I-be. 1993. június 6., Szfv., 4.500 néző előtt Videoton–Waltham–Bcs-i Előre FC 0:0. A csapat: Baji – Szent, Ionut, Dávid – Mracskó, Árgyelán, Csató, Vancea, Kasik – Szarvas, Kulcsár. Edző Pásztor J.

Oda, vissza. NB I, II, I... 2012: majdnem vissza. (A város focirajongóinak véleménye szerint - pénzhiány miatt – az Előre szánt szándékkal nem jutott föl a nemzeti bajnokság élvonalába.)

– Kár azért a „majdnem”-ért.

Az Előre Spartakusz-korszakában serdülő legényeként (a Spari úszócsapatában) magunk is szerepeltünk. Ahol az úszó-szakosztály elnöke az úszni nem tudó édesapám volt (a Békéscsabai Fodrász és Fényképész KTSZ, majd az abból kinövő Békés Megyei Szolgáltató Szövetkezet elnökeként kapta, sportbarátként és mecénásként ezt a tiszteletet. Magunk nálánál valamivel jobban tudtunk... úszni. Édesapánknak egész jól állt a medence partján a sportköri fürdőköpeny.) (Már-már úgy festett, mint egy vízipóló-edző.) (Mert nem akármilyen pólómeccsek voltak az Árpád-uszodában!) (Vörös Janó, a két Hugyec... (Vajon valaki összegyűjti-e a Vörös Janóról máig élő legendákat?) (Hogy nem vagy odahaza, aligha.)

Amúgy a Pálya, Csabán – úgy általában a pálya – nem kevésbé göröngyös, mint máshol. Csak éppen hazai. Otthoni.

Hogy ott essen a legrosszabbul a pofon.

...essen jól a jó szó.

– Szép volt, fiúk!

Szép és jó.

– Gyertek ide!

Andó (aki kivédett mindent, amit lehetett), Fülöp (a betonhátvéd), Csicsely (a szögletből gólt becsavaró), Láza (a saját tizenhatosról indulva az ellen tizenhatosa előtt megeresztett bombagóljával), Pásztor (a finom cseleivel, csapatszervezésével, telitalálataival)... Mennyien, de mennyien!

Múlt, s annyira-amennyire még a jelen.

A 100 évből 66.

A 3 pályából 4.

A Kispázsit: kispálya. Ki-ki itt készült föl a maga nagypályájára. Focistáink arra a háromra.

(Volt 5. pálya is: corvinkai szülőházunk udvara. Amikor még csak próbálgattuk a cselezést, a feljelést, ajaj, a lövést! Az első telitalálat „bombagól”-t akkor lőttem – alsó tagozatos rosszcsonként –, amikor a fordulásból elkövetett kapáslövésünk nyomán odavágódó labda szétduzzantotta a szomszéd néni folyosói villanykörtéjét.) (Nem a jókora ablaküveget találtam el – azt könnyű lett volna –, a fölöt- te árválkodó pici körtét.) („Célzás nélkül...”, puff.) (Valóban, nekem kispályán jobban ment.)

A magunk (100 éves) válogatottja: Andó – Kerekes, Fülöp, Láza – Weiner, Szekeres – Kliment, Feit, Németh, Pásztor, Csicsely. Tartalék: Amsel, Dobó, Szűcs, Kvasz, Portörő, Bohus, Rieger, Lonovics, Batke, Zahorán, Palotai... Edző Babolcsay, másodedző Csank, gyógyó Tusi. Tartalékedző: Piller.

Szent ég! Mire nem jutottál.

...Jutottunk.

Az alapítás 100. fordulóján szurkolók szavazatai alapján – e sorok (megint külön úton járó) ro- vójának részvétele nélkül – összeállított válogatottunk, az Előre-évszázad legjobb labdarúgócsapata: Gulyás István kapus, Csató Sándor, Kerekes Attila, Láza János, Szent Zoltán védők, Mracskó Mihály, Pásztor József, Szekeres József középpályások, Kulcsár Sándor, Németh Lajos és Szarvas János csa- tárok. A B-csapat: Amsel Ignác kapus, Balog Zoltán, Bánfi János, Fabulya György, Királyvári Károly védők, Árgyelán János, Belvon Attila, Viorel Vancea középpályások, Melis Béla, Váczi Zoltán, Vágási Sándor csatárok.

Az enyéim – mieink – Fülöppel és társaival itt-ott lemaradtak. Szerintetek.

Hajrá... Hajrá.

A szakmaiságon innen s túl.

A Körögen erről valamivel. A Körös (s nem az Élővíz) partján. Tökmaggal, földő ártézi vízzel.

A rossz létjoga (2002; egyedi technika; vatta, viasz, szén, fém, papír; 500 mm)

Utószó a Teremtés Könyvéhez

A teremtés tán Isten félrelökött tévedése, szörnyű torzó, elunta, szemétdombra hajította és elfordult másfelé, valami új játékba kezdve.

Rég elfeledte, nincsen gondja rá, tán pironkodik is miatta: ennyire tellett, tán a következő jobban sikerül.

Itt meg csak jár, csak jár, kattog-zörög tovább az eltaszított szerkezet gazdátlanul, hiába toldják-foldják részeg katonák és gazdasági augurok, csillaglító bölcsek, lélek-kufárok, a statisztika megszállottjai.

A roncs játékszer elszabadulva pörög az úrron át, ki tudja, merre.

Szent és profán muzsika hiába itatja át mámoros éjszakáit, hiába látnok-handabanda, hókuszpókusz, ima és lamentálás hiába, nyomán csordul fekete vér.

Hieronimus Bosch haláltáncot pingál, lábánál hortyog fekete kutya

Hertogenbosch
csudaváros,
festő lakja,
látomásos:

Bosch Jeromos,
Jeremiás.
Képén táncot
jár a kaszás.

Zsoldos, bakó
vele ropja,
kupec, böllér,
víg boszorka.

Szeretettel köszöntjük a 70. életévét töltő kedves szerzőnket, a Bárka-díjas költőt! (A szerk.)

Szökellnek a
sikátoron,
piactéri
bódé-soron.

Harsány szotyka,
kanra-kacér,
nyála-csorgó
szoknyapecér.

Iá-iá
tudós számár,
teszetosza
palimadár.

Fölkent király
jogarával,
pohos püspök
tiarával.

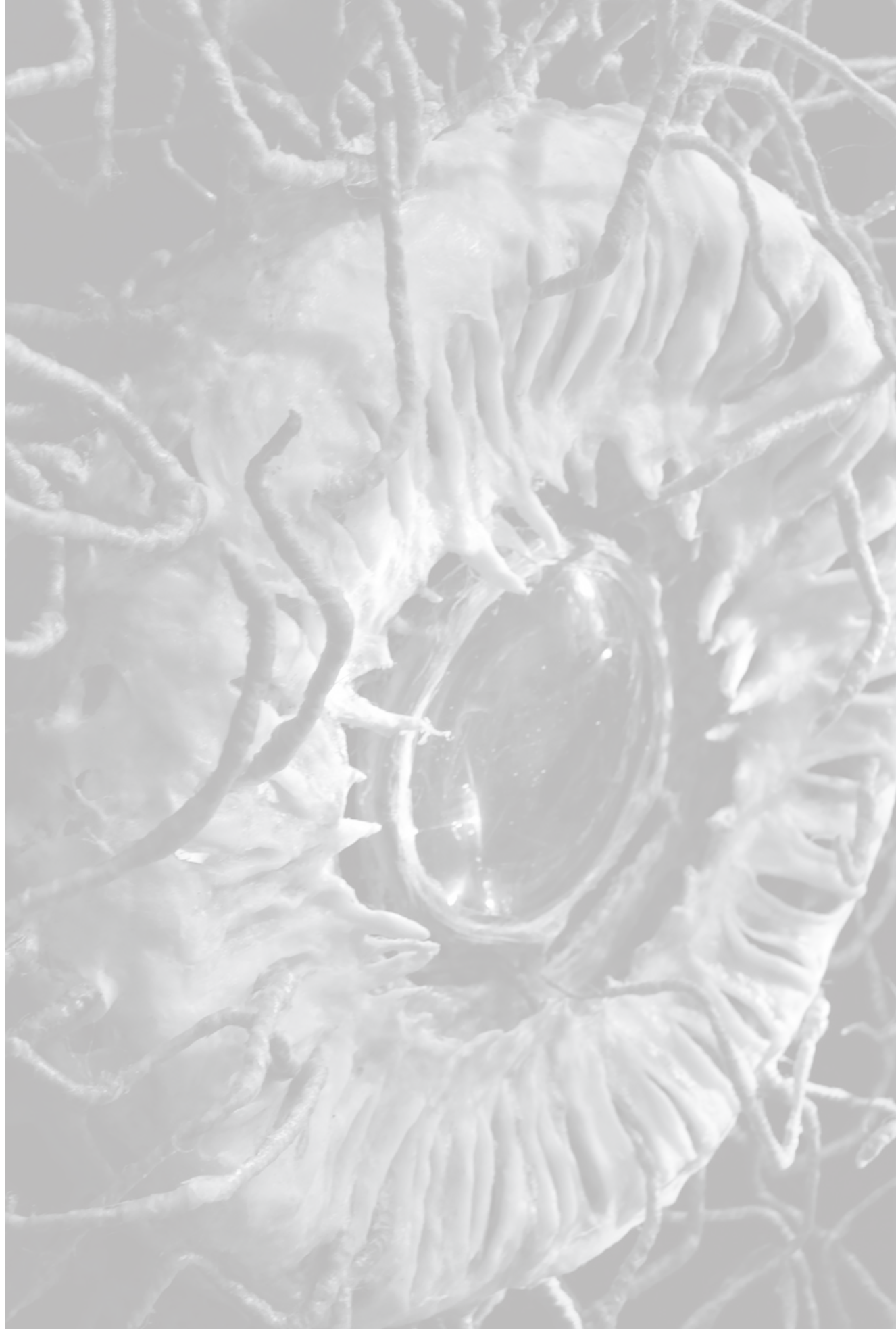
Borzas proosztó,
alvég szépe,
roskadt putrik
koldus-népe.

Macskajancsi,
kutyaütő –
rájuk rogy a
korhadt tető.

Szeszt nyakalnak,
feszt vedelnek,
harsul-falsul
énekelnek

kocsmánótát,
kerge gajdot –
bukfencező
cirkusz-bajnok,

itt-a-piros
kártyavető,
orra bukó
kefekötő...

Gyerünk tovább,
nosza rajta
nyiszlett szűz meg
pucér dajna.

Mézes-mázos
politikus,
meredt-lőcsü
pinabubus...

Fara-pőre
bakamáris,
hordóhasú
generális...

Lép a kaszás,
bőszén moccan,
csont a csonttal
összekoccan.

Összekoccan
borda, lábszár –
éji menet
föl-le császkál.

Így rikácsol,
úgy rikoltoz,
szökdécsel a
teliholdhoz.

Hippli-hoppla
száz figura –
síp sikong és
csont-citera.

Trombita zeng,
bőrdob buffog,
bagoly huhog,
vadkan kaffog...

Mind az Isten
képe-mása,
Bosch Jeromos
látomása.

Lepingálja
sorra őket,
bugrisokat,
kardnyelőket,

csöcsrázókat,
vérivókat,
ugrifüles
seggnyalókat.

Éji város
ifját, vénét:
Hertogenbosch
álcanépét.

A rossz álmok fájának gyümölcse / részlet (2000; egyedi technika; vatta, viasz, szén, fém; 18x52x13 cm; Békés Megyei Múzeumok Igazgatósága Munkácsy Mihály Múzeuma; leltári szám: 2007.10.1; jelzés nélkül)

Pasztorál

Kátai Mihály műtermében

Mintha álomeső permetezne,
s csitulnának a fényharsonák...
Kit érdekel már a dús Velence,
kit a szennyvízzé tett lagúnák.

Éj anyjából kibukik a hajnal,
a hegyen át szép lábát emeli,
lelke háza megrakodva jajjal,
tengerszeme fénnel van teli.

Kőasztalnál kövendégek ülnek,
kőkupákban kövidinka ring.
Koccintásuk fájdalom a fülnek,
kővállamról lezuhan az ing.

Kőlegény, te bronzszobrászok fattya,
tudd meg, ma az átok véget ér.
Hús-vér menyasszony blúzáat bontogatja,
s a kőerekben megindul a vér.

Három tündér sikongott az éjjel,
hat kis cici egymáshoz feszült.
Kilenc hete nem háltak legénnyel,
ölükben az ínség hegedült.

Ráleltem a kecskelábú lányra,
s ím, nyitva szép hátulja ajtaja.
Én Istenem, hogy foghatnám hámba,
rossz vére, hogy elpusztítana!

Ne nézz rám, kis kudrihajú kurva,
delejedtől védve már szívem,
de lelkem, akár hátsód, szét van dülva,
lebukok, mint nap, túl a vízen.

Ó pásztorále, drága pásztorále,
nem vagyok már tehozzád való.
Az én bánat-búzáma sose jár le,
azt a kertet beverte a hó.

Az angyal és a hold

Oly bizonytalanul kel a hold.
Szinte feloldódik a szürkületben.
Épp átgyűrődik a lombokon,
az ügyelő angyal máris rebben,
holott a hírt rég nem ő hozza.
Kedvemet mégis aranyozza,
mert szép, ahogy szép a szenvedés.
Jaj, dehogy szép! Sokkal inkább
fájó, mint indulatból mereven álló
kés a mőresre tanított testben,
ha gyökeret vert az elevenben.

Az idegen éjre tapadó fülnek
fáj így a vadlúdajgatás.

*

Én érzékelem, senki más,
hogy az idő merre tart éppen,
és aki sorsát rábízta, annak
mit tartogat a bal fülében.

*

Oly bizonytalanul jár a hold.
Meg-megdöccen a dombokon,
méláz egy sort, kerülgeti
az elbitangolt felhőcsordát,
s a hátára kívánt tergenyében
az ébredező friss égtájjra
régvolt szerelmeket hord át.

*

Pont ilyen balek az én fejem.
Hajnalig verődik bő csatákban,
majd bukfencet vetvén, kosfej-alakban
a párnát s a falat döngöli.

A központ azonnal észleli,
s bár ily zavart még nem tapasztalt,
küldi a rotorszárnnyú angyalt,
míg az éj leple fekete.
De válságkezelő nincs vele, és nincs
az angyalnak szablyája, íja,
a sztratoszférát csak telesírja,
hogy Istenem, mi lesz vele?

S mi lenne? Szegény bús bolondja
a világhálóba gabalyodva,
lesipuskás bloggerek által
blokkoltan, ficamodott szárnnyal
nyeli a kommentek tucatjait.
S mert mit sem sejt még a pusztulásból,
csak néz, mint béka a kocsonyából,
feladva állásait.

*

Itt a vég, ó, itt a vég,
nincs hát mentségem, elbukom.
Innen-onnan már üzenik:
nyiszálják nyakam a fészbukon.

*

Tojásalakú ma a hold.
Vagy csak rossz szemem látja annak?
Van, aki véli vadvérű kannak,
kit bárányfelhőkért tör a frász.
Pusztaság.
Nincs annak semmi sorja:
a szerelmet rég nem gyakorolja,
csak emlékeit dajkálgatja,
nevelgeti a vén gigász.

Kopogtató

Hogy lettem az ki nem vagyok
Isten ha van ma elhagyott
Állok a Szent György bazilikában

Csüggeteg fázó krisztusok
Lázás szemükben kietlen partok
Áznak örökös harangzúgásban

Valami nagy-nagy szomorúság
Marta itt szét a köveknek húsát
Gyökeret vert a gyom

Galambok szárnya kattog a téren
Én bolond mit is reméltem
(Oly sokszor telt már s fogyott a hold)

Fontosabb lenni a madaraknál?

Új nyugat

Tántorogj bolond tántorogj
Kiebrudalva holnapból mából
Karnyújtásnyira süket haláltól
Dalolj csak dalolj

Minek jelét ott láttad mindenem
Tárgya legyen a végtelen
Figyeld megbomló agyad
Hogy zár köréd falat

S ha felülsz egy napon a kórházi ágyon
Kezét kezédbe halkán vigyázón
Vigasztal a biztos tudat
Találtál s nem egy más utat

Az új nyugat
Az új nyugat

Menedék

Menedékünk a vers utolsó
Hadakozik a bent a kinttel
Ingünk gatyánk rámege nem olcsó
Vagyogatunk a ninccsel

Menedékünk a vers kelepce
Védnek szorítanak rácsai
Nem használt soha semmi lecke
Ölelnek bárcás lányai

Menedékünk a vers zsolozsma
Nyelvünk ha elkopik
Szálait össze a semmi fonja
S elszelel mint a fing

Reggelek a Grossmutterben

G. L.- nek

Mert reménytelen mindaz mit ember
Maradj velem míg e kávéház bezár
Fülembe Mick Jagger dalol
Hosszan mélázva pincérnők farát

Alkudjunk még ki hetet hónapot
Mint kéreg alatti féreg úgy rág
Ellenem fordultak szerveim
Kávét hozass bort

Hadd szívjuk végig cigarettáink
Míg kihull kezünkből a túlhevült parázs
Birkózva így idő s reménnyel
A pultos lány kívár...

Kitart a pénz is még egy-két napig
Nem vágta ez de lassú tánc
Széttárja karját a nagy égi város
Felkap röpít és elkaszál

Születőben (2002; egyedi technika; vatta, viasz, üveg, fa, fém; ø: 580mm)

Egyérintő

Egy Európa-bajnokság pillanataiból

Bírom az utolsó utáni pillanatban érkező felkéréseket, ez most olyan, bevezetőt kéne írnom a nyári, ugyancsak utolsó pillanatos felkérésre íródott barkaonline-os futball EB-jegyzeteimhez, van rá pár percem, rendben, bírom ezt, tényleg.

Írom tehát.

Gyorsan átfutom azért a júniusban leírtakat, nem napló volt ez, inkább csak benyomások rögzítése, látszólag a foci EB-ről, és tényleg arról is, de – eredeti szándékaimmel ellentétben (?) – akkori különös élethelyzetemet is sikerült dokumentálnom, nekem érdekes, másnak nem biztos, van sok fájdalom, kétértelmű cím, mondat, jaj, fura olvasni, írni is az volt, nagyon azon melegében kerültek számítógépbe a mondatok. Helyenként pontosabbak, mint ahogy akkor gondoltam. Helyenként meg nem.

Kiváló jósnak bizonyultam egyébként, hogy visszatérjek a futball-vonatkozáshoz, az első részben beharangozott dolgok szinte mind megvalósultak, kivételt a portugál győzelem képez, erre erőteljesen utaltam, ám ez nem jött be, nem szokott.

Érdekesség, bár szintén abszolút magánjellegű, hogy Mentonba, illetőleg a Cap-Martinhoz júliusban magam is eljutottam. Nem találtam melának, mint Ady Endre, mindenféle más szó eszembe jut róla, ez speciel nem. De azúrnak azúr volt az uralkodó szín, és az sem elhanyagolható mellékesség, hogy Balotelli néhány kilométernyire nyaralt tőlem.

Egyikünk se lett nyertes ezen a nyáron, ez közös bennünk. Akadt egy-két szép pillanatunk. Ez is. De ő összességében azért egy kicsit jobban érezte magát, azt hiszem.

Nagyapám szeme

Esélyt nem latolgotok, jóslásra nem vállalkozom, mindössze csak nagy szeretettel üdvözlöm a sport és az irodalom szerelmeseit. Én speciel a sporté voltam először, utána jött az olvasás öröme, bár összefügg a kettő, a Népsporton tanultam meg olvasni. Szerdától hétfőig Népsport, kedden Képes Sport. Mellé Rakéta Regényújság Anyunak. Ma már se Népsport, se Rakéta. Se Anyu. Se nagyapám, aki először vitt ki meccsre.

Azt a megtisztelő felkérést, sőt, megbízást kaptam, hogy reflektáljak a futball EB-vel kapcsolatban mindarra, amire szeretnék. Elsősorban nyilván azzal összefüggésben, amit látok. Előrebocsátom, hogy objektív és szubjektív okokból a meccseknek csak egy részét tudom nyomon követni, vélhetően fontos eseményekről, nagy gólokról, temérdek sárga lapról maradok le, erről időben, sportszerűen tájékoztattam bárkás barátaimat. Mégis úgy döntöttek, én foglalkozzak ezzel a nagyszerű sporteseménynel. A felelősség innentől az övék.

Rám senki ne hagyatkozzon. Terveim szerint időnként felvetek majd témákat, felhívom a figyelmet néhány érdekességre, szép lenne, ha ezt követően parázs viták bontakoznának ki teraszokon, sörözőkben, érvek és ellenérvek csapnának össze, és a vége mindig az lenne, hogy Zolinak volt igaza a BárkaOnline-on. Lesz majd biztos Ronaldo-szidás, Kassai-lelkendezés, szabálytalan gól,

meglepően szép német játék (bár az már nem meglepő), előkerülnek eddig ismeretlen tuskó védők, lesznek sztárok, akik már fáradtak, érthető, idény vége van. Nézz mindenki a meccseket, az is, akinek nincs csapata, előtte viszont a nap folyamán olvasson a Könyvhét újdonságaiból – nagyon ajánlom például a Körtkép egyik szép novelláját, annyit segítek, hogy a holdról van szó benne –, és aztán este a tévékészülékek előtt ragyogjon a szemében a nagyapám szemének csillogása, az ő elszégyellt, szegény kis örömeé, alig merete mutatni azon a bizonyos első meccsen: Vasas-drukker volt, én meg Újpest, és hát mit ad Isten, egy Vasas-Újpestre vitt el először. Népstadion, sok színes ruha, nagyon zöld gye, a végén Újpest-győzelem, hogy megerősítsen a választásomban, hogy megszeressem a focit, járjak majd nagyapám nélkül is, de volt előtte Vasas-vezetés, és annak örült, láttam, bár nem akarta, hogy lássam, és aztán boldog is volt, amiért végül az én csapatom nyert. Láttam az ellenfél örömét, meg a nagyvonalúságot, meg a szeretetet. Biztos ezért nem voltam soha elvakult sportügynök.

Nem lesznek most sem. És amikor a portugál csapatkapitány a döntő után felemeli majd a...
Jó szurkolást.

Csak bíró fut hátrafelé

Meg én, de ez nem a témával függ össze, ez a jelenség durván túlmutat a sporton. Majd egy kineziológus megfejt egyszer.

Midőn ezt írom, koszos az ég, esőre áll, sajnálom magamat, amiért egyúttal haragszom is. Lenne legalább két értelmes dolgom, továbbá itt az Európa-bajnokság, próbálom figyelni, nem könnyű, bár kifejezetten jók a meccsek. Immár tizenkét nemzet pályára lépett. Svájc még nem.

Ketten győztek nem csak épphogy, az oroszok és a horvátok, jók ők, csak nem állnak elég közel a szívemhez. Ketten nem lőttek gólt, Hollandia és Portugália. Előbbi gyerek-, utóbbi felnőttkori kedvencem. Lehet, hogy ez nem az én EB-m lesz. És nem az én nyaram.

A két góltalan csapat szereplése, maga a góltalanság részint meglepő, részint fájó. A meccsek láttán jól érzékelhető a futball örök igazságtalansága, annak ellenére is, hogy a hollandok ellenében a dánoknak szurkoltam. Sose favorizáltam őket különösebben, de kellemesen semlegesek, az ország pedig szimpatikus, majdnem mindig jóindulattal viseltetek irántuk. Szerdán nem fogok.

Portugália legújabbkori futballtörténelme tele van egygólos vereségekkel. A görögök a 2004-es EB-döntőben, spanyolok a múltkori vébén (22 centis lessgól!), most a németek... Igaz, ez még csak csoportmeccs, szerdán a dánok, vasárnap meg a hollandok ellen lehet kapufák helyett gólokat lőni, és akkor valamelyest helyrezökken a világ pár percre, muszáj lesz, a vasárnap az év legfurcsább napjának ígérkezik, talán túléltem, talán a portugálok is.

Úgy illene, hogy várjam meg ezzel a bejegyzéssel a franciák, az angolok, az ukránok és a svédek bemutatkozását is, de Szegeden, ahová mindjárt indul a vonat, vélhetően nem lesz lehetőségem meccsnézésre. Úgyhogy mindegy. Egyébként sem elemzek, ráadásul nyilván döntetlenek születnek ma, hacsak túl nem hűtik a franciákat. Van ez az új módszer, a jéggel frissítés, mindig kitalálnak valami egyszerűt és meglepőt. Más dolgok meg eltűnnek: régebben a hátulról becsúszás, mostanában a mezrángatás.

Az eddigi legnagyobb meglepetés (nekem), hogy jól játszottak az olaszok. Világversenyek első meccsein nem szoktak. Csak eredményesen. Buffon kapus éveket adna az életéből a végső sikerért, ezt írta a facebookon. Nem hülyeség ez? Néha csinálnak felméréseket ezügyben, többnyire olimpiai bajnokságért ajánlanának fel sportolók éveket. Én is az olimpiai győzelmet tartottam a világ legnagyobb dolgának gyerekkoromban. Viszont időt soha nem adtam volna érte. Józan vagyok. Vagy gyáva. Majd megmondja egy kineziológus egyszer.

Ja, Kassait néztem az olasz–spanyolon, ahogy futott hátrafelé, erről akartam írni. De nem sikerült.

Fokozódó izgalmak

Mediterrán városban tartózkodom, kellemes a meleg, kicsit többet fújdogálhatna a szél, de azért jó itt délen, időnként még a felhők is szépek. Alapvetően színházi előadások zajlanak, ezért vannak itt alapvetően színházi emberek.

Az általam látott előadás, valamint a futball Európa-bajnokság tegnapi napja ügyében rendben van a lelke, legalább e kettő ügyben legyen. Öröm volt látni a szombathelyi színházat Pécsen, Portugália pedig győzött Dánia ellen. Érdekes, ez utóbbi, tehát maga a győzelem semmivel nem fontosabb hír a különféle sajtóorgániumokban, mint Ronaldo rossz formája. Győztek, de Ronaldo nem volt jó. Lőttek három gólt, de hány helyzetet kihagyott. Örültek a portugálok, de ő visszafogottan volt boldog. Miért annyira érdekes ez? Miért szól kilencven százalékban róla minden, ha Portugália futballjának értékeléséről van szó? Ki találja ezt ki? Kérdés kérdés hátán. És hát nem olyan okos ő (Ronaldo), hogy elbírja ezt a terhet. Ki is hagyja a helyzeteit. Nyilvánvaló, hogy mindenről a sajtó tehet.

Maradnék még kedvenc csapatomnál. A portugálok, mint ismert, hajlamosak arra, hogy fordulatot, nagy meccseket játsszanak. Vagy botrányosakat. Emlékezetes egy angolok elleni sokgólos csata, még a Nuno Gomez-korszakból, 3-2 lett a vége. A szemtanúk nehezen felejtene el egy hollandokkal vívott híres háborút is, azt hiszem, húsz lapot mutatott fel a bolgár bíró. Ez talán világcsúcs. Mind jogos volt. A bolgár ember azon a meccsen keveset hátrált, többnyire előrefelé futott, sprintelt, hogy fegyelmezzen. Vasárnap megint portugál–holland lesz az elmebeteg B-csoportban, az eredmények furcsa alakulása esetén még a németek is kieshetnek. Két győzelemmel. Márpedig a dolgok időnként értelmetlenül alakulnak, ezt tapasztalom mostanában. Meg azt, hogy az izgalmak egyre fokozódnak.

Úgy gondolom egyébként, hogy a németek végül nem fognak kiesni, egyben vannak ők. Egyre több a szurkolójuk is. Tegnap este egy kiváló, esőben és ötletekben gazdag Szentivánéji álom-előadást néztem végig a német–holland helyett, melynek végén német mezbe öltözött szőke magyar szurkoló tűnt fel a büfében. Azt hittem, azért szimpatizál velük, mert most már szépen játszanak ők is, lehet élvezni a kombinációikat. De nem. Ő régi hívő. Oliver Kahn miatt. Jaj. Nem firtattam tovább a dolgot.

A Shakespeare által megírt örület, szerelmes összekavarodás, fejvesztett érzelmi zűrzavar semmi ahhoz képest, ami a harmadik körben várható. Nem tudom, milyen lehet úgy futballozni, hogy közben egy másik meccs pillanatnyi állását kell figyelni, mindenesetre izgalmak bőven lesznek, ahogy most áll a helyzet. Minden csoportban. Ronaldónak fokozottan nehéz lesz, neki a kivetítőt is figyelnie kell, ha már őt mutatják.

A fele hazament

A nem elég erősek hazatértek otthonaikba.

Köztük a két hazai csapat, ők mondjuk eleve otthon voltak, Egetverő meglepetésnek nem nevezném, hogy nem jutottak a legjobb nyolc közé, megvan a focielit ukránok és lengyelek nélkül. Az oroszok kiesése furcsa kicsit, de csak mert erősen kezdtek, az első meccs láttán valóban különös, hogy a csehek versenyben vannak – még egy napig –, ők meg, az oroszok, úton hazafelé. Nem úgy kezdődött, ahogy végződött.

Az olaszok értenek a legjobban ehhez a sportághoz, nem lehetnek olyan borzalmas formában, hogy ne vergődjenek tovább, aztán majd jók lesznek persze, a vége felé akár még szurkolni is lehet nekik – ez megy évtizedek óta. Az is hagyomány, hogy komolynak tűnő bundabotrányon esnek túl, ezt szokta elfedni a sikeres szereplés, ez jelenti a megtisztulást egy-két évre.

Továbbjutottak a görögök, ez szinte szégyen, még mindig nem foci, amit csinálnak, amikor Európa-bajnokok lettek, akkor se lehetett megjegyezni egy nevet se közülük. Mondható, hogy csapatjáték a labdarúgás, de ez kevés, valahogy meg kéne szeretettetniük magukat. Ez továbbra se megy. Újabb kört nemigen mennek, a németek jönnek nekik, mint ahogy az említett csehek is indulnak haza nemsokára, nekik Portugáliát kéne kiverniük. Ugyan.

Az olasz–angol nagy meccs lesz, félő, hogy olasz győzelemmel végződik. Van ugye magyar vonatkozása is az angolok jelenlétének, biztos látni kéne pár méterről, túljut-e a labda az alapvonalon, de akkor is pár tizedmásodperc van ennek megállapításához, ha közel áll az asszisztens. Mi van, ha éppen pislog? Nem szabad pislogni? Aztán meg már nehéz. Mennyivel nagyobb hiba gólt ítélni, miközben nem volt az, mint fordítva. Sokkal. Vagy nem tudom. Mindenesetre kár. De azért meg nem, hogy Anglia van a nyolc között.

A spanyolok nyilván legyőzik a franciákat, akik valahogy besurrantak. Egyetlen meccsüket sem láttam, kézenfekvő tehát, hogy őket hozom szóba. Titokzatosak, totális ötven százalék eddig, amit csináltak, 1-1 az angolokkal, 2-0 Ukrajna ellen, 0-2 a svédekkel. Megvernek egy hazai csapatot, kikapnak egy kiesőtől, döntetlent játszanak a létező legnagyobb riválisukkal.

Azur-ország nem volt soha kékebb, írta Ady róluk, Franciaországról, azon belül Mentonról, nyaralt ott Lédával. Járkált a méla Cap-Martinnál, és alkonyos, áldott, enyhe csöndre vágyott, szűz, új tájakra. El onnan, ahol volt. *Óh élet, milyen nagy és szép minden tájad, melyet el nem érünk,* írta. Vagy akkor és ott, vagy később. Ő általában a jelenben élt, de ott szerintem a múltra gondolt, meg a jövőre. Nem állítom, hogy konkrétan 2012-re és a futballra, inkább az egészre. Közben fújta fűtjeit a francia szél. Gondolom.

Vajon fürödtek a tengerben? Nyáry Krisztián biztos tudja.

Kicsit kiszereitni

Nem lett még nagyobb baj az egyébként is nagyból, kiestek az angolok, a négyben sincsenek, nem nyerte meg velük az EB-t a magyar játékvezetői ötös híres hibája. Az ukránokat simán kiverték volna az olaszok, komoly gond nincs tehát, egyébként jobb, ha ők nem háborognak, ha már lestről indultak annál az akciónál.

Meglepetések nem történtek a negyeddöntők során, azok kerültek a legjobb négy közé, akiknek kellett, ez a felállás alapvetően kódolva volt már a csoportbeosztások kiderülésekor. Talán csak Portugália jelenléte nem annyira magától értetődő a műkedvelőbb szurkolók számára, nekem papírforma, én azt nem szoktam érteni, amikor kiesnek. A németek és a spanyolok persze, hogy versenyben vannak, számítani lehetett az olaszokra is – komoly bravúrral csak összehoztak Angliával egy szomorú 0-0-t, az EB eddigi egyetlen gólnélküli meccsét. Pedig úgy tűnt, ilyen nem lesz. Azok után, hogy nem egészen öt perc után máris 1-1 lehetett volna az eredmény; a helyzetek láttán érthetetlen, hogy nem az volt.

Az írás terápia, sőt, önterápia, mondják sokan, főleg, akik nem írnak, viszont szeretik a jól hangzó semmiségeket. Számukra a szurkolás is az lehet. Önmegismerés, belső felfedezőút, egyszersmind gőzkieresztés. De mi van, ha nincs kinek szurkolni? Nem a világ egyik legunalmasabb játéka a foci, ha mindegy, ki nyer?

Van persze a játék öröme, olyan ez, mint az olvasás gyönyörűsége, a tökéletes, érdek nélküli élvezet, a teljes kívülről okozta friss nyitottság mámore, ez létező dolog, ilyen például a spanyol stílus szeretete. Vagy Cortazaré. Egyébként nem spanyol a stílus, hanem katalán, nagyon bele lehet szeretni a barcelonás fociba, mégis, és ez furcsa, egyre többen idegesek tőle. Hiába váltanak ritmust időnként a zsenik, az, ami sokáig lenyűgöző volt – a mérkőzés totális uralása, a labdatartás, a rövidpasszos gurigázás –, időnként már idegesítő. Tényleg unalmas. Is tud lenni. Hol egy szép csel, egy vadabb átlövés, egyedül Xabi Alonso ad negyvenméteres passzokat.

Muszáj efelé hergelnem magam, még ha nehéz lélekkel teszem is, mert hát nehéz feladat előtt állok: Spanyolország ellen szurkolok szerdán. Könnyebb kiszereitni, legalább egy napra, ha az ember a hibákat keresi.

A szívem a portugálokat várja a döntőbe, az agyam a spanyolokat. A másik ág számomra érdektelen, ott nem szurkolok, ott nem marad más nekem, mint a tökéletes, érdek nélküli élvezet, a teljes kívülről okozta friss nyitottság mámore.

És utána némi Cortazar esetleg, míg el nem alszom.

Vége van

Az Európa-bajnokság döntőjének lefújására, sőt, sajnos tovább kell mennem, a díjátadás végére sem fogynak el a statisztikák; jönnek, jönnek, nem szünetelnek a tévéző ember agyába teljesen értelmetlenül ömlő „érdekességek”. Ezek elsősorban a nézőket nem érdeklik ilyen mennyiségben, kíváncsibb mindenki, hogy kinél van a labda, másodsorban pedig az érintetteket, nem vagyok biztos például abban, hogy Fernando Torres tisztában van vele, hogy éppen történelmet ír, mert egyedüli játékosként szerez gólt két EB-n. Már hogy a másodikon. A másodikján. Mert egy előzőjén már szerzett. Továbbá: ha az lenne a legfőbb gondja, hogy egyedüli gólkirály legyen, ne csak ilyen holtversenyes, nem passzolná le 3-0-nál gólhelyzetben a labdát. De lepasszolja, mert nem ezzel foglalkozik, és így lesz 4-0, és ez így van jól. Neki az a szerencséje, hogy focizik, nem tévét néz, így nem hallja a kuriózumokat.

Kisgyerekek lepték el a gyepet a lefújás után, hosszasan mutatták, a spanyolok elhozták a srácaikat, pici mezben volt mind, bizonyára sok lány és asszony lett megint szerelmes Torresbe, aki leguggolt és játszott velük, nem kizárt, hogy egyik-másik az övé. Mehetnek most már a győztesek is nyaralni, vár rájuk a spanyol tengerpart, vagy valamelyik másik, a legjobban kezdők (a horvátok és az oroszok) már túl vannak rajta, gondolkodnak a formaidőzítésen.

Jó volt ez a három hét, nekem személy szerint különösen fordulatos és sok újdonságot hozó, a torna utolsó napját igyekeztem külön is megszíneezni a magam számára. Mozihorrorral melegítettem, és magával a meleggel: egy száz fokban, délben abszolvált futballal. Furcsa, de jobban esett a rohangálás a szép zöld gyepen, mint egy nappal korábban, szintén kánikulában Lepke ló nyergében a lovaglás, ez is bizonyítja, mennyire jó dolog a foci. Milyen más, mint bármi más. Tengerparttal mondjuk nem próbálkoztam.

Heten vannak a bírók, ez is kiderült a legvégére, rég nem játékvezetői hármas ez már, először jött a negyedik bíró, aztán a két gólnéző, de van egy tartalék is, lassan csapatnyian lesznek.

Kiment a divatból a mezcseré. Nem? Vagy csak én nem láttam?

Vége van, és én nem állítom össze az álmcsapatomat, nem siratom Portugáliát, nem jelentem ki, hogy nekünk semmi keresnivalónk nincs még pár évtizedig ilyen nagy eseményeken, de néhány szót muszáj lenne szólnom a győztesekről, akik most már a harmadik világversenyt nyerik egymás után (statisztika).

Megérdemelték.

Ez egy szó volt mindössze, de mennyi minden van benne, meg mögötte.